

УДК 930.25+02](436.6)

Н. Б. МАСІЯН*

**ОГЛЯД АРХІВНИХ ЗІБРАНЬ ПІВНІЧНОГО ТІРОЛЮ
ТА ФОНДІВ ТІРОЛЬСЬКОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ
І КРАЙОВОЇ БІБЛІОТЕКИ (АВСТРІЯ)**

Здійснено огляд архівних та бібліотечних зібрань Північного Тіролю, а саме: Крайового архіву Тіролю, Міського архіву м. Інсбрук, Архіву Інсбруцького університету імені Леопольда і Франца, Тірольської університетської і крайової бібліотеки, документи яких висвітлюють історію Тіролю.

Акцентовано на виявленні у фондах цих установ документах з історії України з метою привернути увагу дослідників до фактів спільної історії та необхідності проведення досліджень із поглибленого виявлення зарубіжної архівної україніки у цьому європейському регіоні.

Ключові слова: фонд; документ; спеціальна колекція; Тіроль; м. Інсбрук; історія.

Крайовий архів Тіролю (Das Tiroler Landesarchiv) – це документальна скарбниця федеральної землі Тіроль і невичерпна джерельна база для дослідження історії цього регіону, починаючи від XI ст. до сьогодення. Він належить до одного з найбільших та найбагатших за обсягом документів архівів Австрії та є одним із перших, що відкрив свої архіви широкому загалу (1866). Архів є публічною установою, відділом служби Тірольської крайової управи, який підпорядковується уряду федеральної землі Тіроль. У своїй основній функції – це державний адміністративний архів. Його архівосховища зберігають понад 30.000 погонних метрів документів, що розподілені на кілька сотень архівних фондів державних (колишніх земельних) служб, установ, органів влади. Крайовий архів також охоче комплектується фондами з приватних архівів, особливо якщо вони містять історичні документи про події, відомості про які відсутні у вже наявних архівних джерелах. Документи з діяльності органів влади федеральної землі Тіроль, юстиції, суду, повітових управ доповнюють сучасними документами вже існуючі однойменні фонди.

Найдавніші документи архіву – фрагменти требника Каролінгів другої половини IX ст. та грамота імператора Генріха II, датована 1004 р¹.

* *Масіян Наталія Богданівна* – начальник відділу використання інформації документів Державного архіву Чернівецької області.

Архівні фонди розподілені за тематичними групами:

зібрання – це колекції фільмів, світлин, грамот, печаток, документів із паперовими носіями з історії Тіролю (переважно приватного походження), серед яких: колекція дворянських гербів (бл. 1300–1840) та печаток (XVI–XIX ст.) Берхтольда, фотографічні пластини (1880–1890), світлини та репродукції (190–1980), мікрофільми, колекції фотографій періоду Першої та Другої світових воєн;

установи та служби – документи, які утворюють основу крайового архіву (установи органів правління та юстиції);

архіви графства Тіроль та Тірольського сейму – це, передусім, стародавні грамоти і рукописи XII–XIX ст., податкові, боргові та інші фінансові документи, протоколи засідань виконавчого конгресу (1816–1848), Тірольської національної ради (1918), Тірольського сейму (1863–1952);

архіви громад – документи, що відклалися в результаті діяльності численних Тірольських громад та всебічно відображають їх історію;

архіви монастирів – грамоти та акти монастирів, благодійних фондів, сконцентровані у 15 фондах, серед яких найдавніші документи архіву – колекція грамот монастиря Зонненбург (1018–1777);

дворянські архіви – 15 фондів приватного походження, переданих у дарунок крайовому архіву, які містять грамоти і акти XII–XX ст. з історії замків, знатних дворянських родин Вінтлерів, Волькенштайнів, Тоггенбургів;

архіви протоколюваних фірм, товариств, об'єднань;

Фрагмент архівосховища
Крайового архіву Тіролю.

Реставраційна майстерня
у Крайовому архіві Тіролю.

особові фонди – 32 документальних зібрання особового походження, серед яких фонди видатних тірольських державних діячів, науковців, публіцистів, архітекторів, служителів церкви, архівістів, у т. ч. фонд Отто Штольца (1881–1957), архівіста та історика, автора ґрунтовної праці з історії Тіролю; Теодора Катрайна (1842–1916), крайового маршалка Тіролю, депутата Тірольського сейму та парламенту, бургомистра; Йозефа Вайнгартнера (1885–1957), католицького священника, мистецтвознавця, письменника та ін.;

фонди військових установ;

книги пам'яті – це документи та списки полеглих тірольців на полях Першої та Другої світових воєн, а також полеглих під час Тірольської визвольної війни (1796–1814)².

Всі документи крайового архіву впорядковані, описані та зберігаються у належних умовах і перебувають у вільному доступі для дослідників. На крайовий архів покладено виконання трьох основних завдань: збереження історичної традиції шляхом постійного приймання архівних документів, опрацювання, упорядкування та резервне копіювання шляхом оцифрування архівного матеріалу і надання документів для використання державними установами, приватними особами та іншими інституціями. Важливе значення надається також діяльності реставраційної майстерні, у т. ч. проведенню консерваційних заходів.

Крайовий архів Тіролю має в своєму розпорядженні також бібліотеку, яка налічує більш ніж 100 тис. томів фахової літератури з історії Тіролю і служить довідковою бібліотекою як для користувачів, так і для працівників архівної установи. Починаючи з 2000 р., проводиться робота зі створення електронного каталога та його вливання в об'єднану базу даних службової та крайової бібліотек; паралельно здійснюється опрацювання “старих фондів”.

Крім того, Тірольський крайовий архів робить вагомий внесок у проведення історичних фундаментальних досліджень. Ця діяльність знайшла відображення в архівних публікаціях серії “Тірольські історичні джерела” та “Публікації тірольського крайового архіву”.

Міський архів Інсбрука (Das Stadtarchiv Innsbruck)

Перші писемні згадки про цю архівну установу сягають глибоко у середньовіччя і ведуть свою історію від скрині, в якій зберігав грамоти міський суддя, чи то міський писар. У 1358 р. за підтримки маркграфа Людвіга Бранденбурзького було придбано будинок на міській площі (нині вул. Герцога Фрідріха, 21). Будинок було адаптовано під міську ратушу, у вежі якої й розмістили архів, де він зберігався і примножувався до кінця XIX ст. У 1897 р. заможний інсбруцький комерсант Леонард Ланг подарував місту будинок на вул. Марії Терезії. На цьому місці згодом було споруджено нинішню ратушу. І знову міський архів отримав нове

приміщення. У 1966 р. архів врешті-решт перебрав у своє користування приміщення колишньої народної купальні № 3 на вулиці Бадгассе, 2³.

Міський архів Інсбрука документує історію міста від перших писемних згадок до сьогодення. Найдавніший документ із фондів міського архіву – це грамота на підтвердження Інсбруком міського права за 1239 р.

Картини, гравюри, плакати, буклети, плани і карти, грамоти від часу заснування міста, документи особового походження видатних особистостей, розпорядження, акти міського магістрату та численні спеціальні зібрання формують фонди архіву. Надзвичайно велику роль відіграють фотодокументи, добірка яких сягає близько 100 тис. знімків. Колекція плакатів та більшість фотодокументів оцифровані, на них створені бази даних. У читальній залі міського архіву дослідникам надається безоплатна послуга – ознайомлення з оцифрованими документами. Бібліотека архіву зберігає велике зібрання книг та кілька сотень журналів і всі значущі місцеві газети, починаючи з XVIII ст.

Найдавніші писемні докази, що свідчать про існування архівної справи у місті, сягають XVI ст. В архіві зберігаються журнали реєстрації грамот м. Інсбрук, які вів міський писар Германн Ігл у 1546–1547 рр.⁴ У цих журналах зареєстровані всі документи міської палати, Святодухівського шпиталю та церкви Св. Якова, тобто, тих інституцій, які становили основу тогочасного міського самоврядування. Поряд з історичними документами Інсбруку архів зберігав “тірольські земельні вольності”. Усі ці цінні писемні джерела разом з іншими грамотами зберігалися у

Фрагмент архівосховища Міського архіву м. Інсбрук.

двох скринях в кімнаті, розташованій у міській вежі. Наприкінці XVII ст. міський архів зазнав вимушеного переміщення. 26 серпня 1691 р. у міську вежу, де зберігалися грамоти, управлінська документація та акти, влучила блискавка, яка спричинила руйнування та пожежу. Вогонь перекинувся на арсенал і порох вибухнув, внаслідок чого вежа була повністю зруйнована, а міський архів був похований в руїнах⁵. Заходи з рятування документальної спадщини Інсбрука вдало організував та провів тодішній міський писар Ганс Георг Майр. Документи архі-

ву були розподілені на 2 архівні зібрання: архів міського суду та архів міської ради, тимчасово розміщені разом у внутрішній частині вежі над міськими воротами. У 1790 р. архів суду було переміщено у будівлю міського шпиталю, де його слід, на жаль, і було втрачено. Цього ж року документи міського архіву були перевезені у приміщення ратуші на вул. Герцога Фрідріха, відбудованої за планами придворного будівничого Йоганна Мартіна Гумппа⁶. Ця довготривала мандрівка документів міського архіву призвела не лише до втрати частини документів, а й до їх недбалого упорядкування і систематизації. Новий етап розвитку Інсбруцького міського архіву тісно пов'язаний з ім'ям історика Йозефа Гірна, новообраного у 1889 р. члена громадської ради м. Інсбрук. Саме він поінформував бургомістра Гайнріха Фалька про занепадницький стан, в якому перебував міський архів: невелике приміщення, яке вщент заповнене двохметровими стосами паперів і документів, вкритих сміттям та уламками скла від розбитих шибок. Відродження архіву стало можливим завдяки копіткій роботі архівіста Освальда Редліха, в майбутньому – президента Академії Наук, та Карла Клаара, в майбутньому – директора Тірольського намісницького (нині крайового) архіву. Архівісти упорядкували документи за хронологічною ознакою по фасцикулах* та розмістили на нових стелажах у міській вежі. Для зберігання давніх історичних грамот було підібрано спеціальну скриню. Для обліку упорядкованих документів було запроваджено ведення інвентарних книг – прототипів сучасних описів, а упродовж двох наступних років були описані грамоти та розподілені в окремі скрині за тематичною ознакою. Під час підготовки архіву до переміщення у 1900 р. (у зв'язку із завершенням будівництва нової ратуші по вулиці Марії Терезії), на горищі старої ратуші було виявлено коштовну знахідку, яка суттєво поповнила документальні зібрання міського архіву: близько 200 грамот, 600 фоліантів, 3700 фасцикул службових актів. У 1904 р. архів поповнився актами та управлінською документацією громад Вілтен та Прадль, які були включені до складу Інсбрука.

Найтяжчого випробування і найбільшої втрати архів зазнав під час Другої світової війни. 16 грудня 1944 р. внаслідок бомбардування міста архівні приміщення були сильно пошкоджені пожежею. Міський архів назавжди втратив 796 грамот, численні рукописи і акти. Все, що можна було врятувати від подальшого руйнування, зберіг голова міського архіву Карл Шадельбауер. У січні 1945 р. ці документи були перевезені у замок Фрідберг, де зберігалися до 1971 р., доки не були повернуті Інсбруку, коли міський архів отримав та освоїв надане йому приміщення колишньої міської народної купальні на вулиці Бадгассе.

* Фасцикула (від лат. *fasciculus* – пучок, зв'язка) справа, що складається з документів різного змісту, розміщених за їхніми реєстраційними номерами, і являє собою одну або кілька зв'язок.

У 70–80-х роках минулого століття діяльність архіву головним чином була направлена на внутрішнє облаштування приміщення засобами безпеки, поповнення колекцій картин, графіки і фотодокументів, а також примноження одиниць зберігання бібліотеки. Останніми роками особлива увага приділяється виявленню і отриманню приватних колекцій чи архівних зібрань або їхніх фрагментів. Для придбання документів та предметів із приватних колекцій місцевий міський магістрат виділяє кошти; рішення щодо придбання одиниць зберігання приймається директором архіву.

Нині міський архів Інсбрука позиціонується як центр дослідження історії міста. Значення цієї установи як дослідницького центру суттєво підсилено активацією музею історії міста, який діє при архіві, а також видавничою діяльністю архіву. Архів видає фаховий журнал “Час – простір – Інсбрук”, який публікує статті з актуальних тем і нові дослідницькі результати та щомісячно готує підбірку документів для муніципальної безкоштовної газети “Інсбрук інформує” під заголовком “Інсбрук 100 років тому”.

При тому, що міський архів Інсбрука зберігає передовсім документи з історії міста, в його фондах можна так само віднайти документи, пов’язані з долею наших співвітчизників. Так, зокре-

Stadtgemeinde Innsbruck		Gesundheitsamt	
Totenbeschau-Befund		1049	
Vor- und Zuname, bei Frauen auch Geburtsname	S a r u b i n W l a d i m i r		
Stand, Charakter oder Beschäftigung, (bei Frauen und Kindern des Familienoberhauptes)	G e t a r b e i t e r P e d i g		
Geburtsort und Land	U k r a i n e 25. 12. 1917		
Zuflüchtlingsort			
Alter (Geburtsdatum)	17 a		
Religion	o r t h.		
Gewöhnlicher Wohnort (Stadt, Fleckenort, Dörfchen)	S t. J o d o k L a g e r S c h m i r n / A l p e i n e r - F a l l e / A r b e i t e r l a g e r s c h w a r t e		
Sterbeort	C h i r u r g . K l i n i k I n n s b r u c k		
Grundkrankheit	C o n t u s i o c e r e b r i C o n g e l a t i o n e s		
Unmittelbare Todesursache	E r s t s c h l a g k o l l a p s 81		
Sterbetag und Stunde	15. 11. 1944 10 Uhr		
Zeit der Beerdigung			
Ort der Beerdigung			
Anmerkung	V o n e i n e r L a m i n e v e r u r s a c h t.		
Innsbruck, am	15. 11. 1944	19	
	Der Leichenbeschauper: D r. D a n n e r H. P.		

Актівий запис про смерть
Володимира Зарубіна з України від
сходження снігової лавини на час його
перебування у трудовому таборі
St. Jodok Lager Schmirn
13 листопада 1944 р.

ма, пов’язані з долею наших співвітчизників. Так, зокрема, в роки Другої світової війни в Райхенау поблизу Інсбрука функціонував табір примусового утримання, в якому перебували в’язні, у т. ч. вихідці з України, яких, починаючи з 1943 р., коли мали місце інтенсивні бомбування міста, використовували для розчистки завалів, а у 1944 р. – для будівництва траншей та споруд протиповітряної оборони⁷.

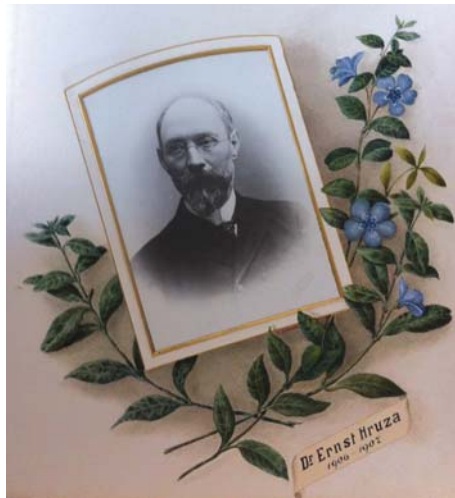
Серед актових записів про смерть, які велися службою охорони здоров’я громади Інсбрука, зберігаються документи, що підтверджують факт перебування та смерті або загибелі утриманців табору – громадян із території України.

Архів Інсбруцького університету імені Леопольда і Франца (Die Leopold-Franzens-Universitätarchiv Innsbruck)

Інсбруцький університет імені Леопольда і Франца сьогодні – це найбільший освітній центр австрійської землі Тіроль і третій у країні за кількістю студентів після Віденського і Грацького університетів. Архів університету розпочав свою діяльність у XIX ст., після того як заснований у 1669 р. університет, реорганізований у лицей (1782), відтворений як університет (1792), понижений у статусі до рівня філософсько-теологічного лицю (1810) був остаточно відновлений як університет із правом “прилюдності”^{*} (1826). Університетський архів управлявся директорами канцелярії ректора університету на добровільних засадах. На його зберіганні відклалися документи, починаючи з 1669 р. Вперше про архів університету згадується в документах 1723 р., коли університетський нотаріус, а згодом – заслужений директор університетської бібліотеки Антон фон Рошманн звернувся з проханням до академічного сенату схвалити документ про упорядкування актів університету, яке, на жаль, було відхилено. Лише документ від 28 серпня 1765 р., т. зв. “Martinische Normale”, зобов’язував зберігати оригінали протоколів про складання іспитів. А вже у 1777 р. зафіксовано наявність першого протоколу про передачу інвентаря, матрикулів, книг та протоколів від ректора Йоганна Йозефа Пегема новопризначеному ректору Францу Каспару фон Еглоффу⁸. Декретом від 24 грудня 1830 р. Ч. 26683/6024 на законодавчому рівні було схвалено “Службову інструкцію для університетського протоколіста (секретаря)”. Саме її впровадження стало знаменною віхою в історії університетського архіву⁹. Першим його очільником став Антон фон Ацванг-Рінгельгайм (1830–1845).

На сьогоднішній день архів університету налічує близько 8 тис. коробок архівних документів (висота коробок 13 см) та близько 240 погонних метрів архівних документів у в’язках за 1669–2002 рр. Найдавніші документи архіву: грамота імператора Леопольда I про заснування університету в м. Інсбрук, укладена та підписана у Відні 26 квітня 1677 р. та благословенне послання (конфірмація) з цієї ж нагоди Папи Римського Інокентія XI від 28 липня 1677 р.¹⁰ Основу архіву складають документи (акти, привілеї, матрикули, протоколи тощо) з основної діяльності ректорату, теологічного, юридичного, медичного та філософського факультетів університету. Особові фонди інсбруцьких вчених: філософів, психологів, істориків, мовознавців, природознавців є також складовою університетського архіву. Невелика фотоколекція, яка складається, передусім, із портретів професорів і ректорів, та добірка медалей і нагород увінчують це архівне зібрання. Документи університетського архіву у повному складі перебувають у вільному доступі для дослідників. З 2003 р. архів є одним із підрозділів центральних

^{*} Право “прилюдності” – офіційне державне визнання диплома.

Ернст Груза, ректор Інсбруцького університету 1906/1907.
*Архів університету. Ректори
Інсбруцького університету.
Т. II. 1900–1925.*

тів медичного факультету за 1869–1900 рр., католицько-теологічного факультету (1857–1900), фармацевтичного відділення (1854–1918). Найповнішим виданням вважається опублікований за документами архіву список студентів юридичного факультету за 1848–1918 рр., який вмістив відомості про 5 тис. 614 осіб. У 2007 р. було завершено роботу над укладанням списку студентів теологічного факультету (1900–1918)

Книга ректорів
Інсбруцького університету
за 1900–1925 рр. (титул).

служб ректорату цього навчального закладу.

Після 1945 р. Франц Гутер в якості ординаріуса австрійської історії перейняв на себе зобов'язання щодо роботи університетського архіву. За його ініціативою (починаючи з 1968 р.) до роботи з документами архіву були залучені науковці. Ще раніше, у 1951 р. він започаткував видавничий проєкт “Поіменні списки (матрикули) студентів Інсбруцького університету”. Спочатку було укладено список найперших студентів – до 1810 р. З 1992 р. стали публікуватися списки студентів університету за більш пізні роки. Так було укладено поіменні списки студентів з інформацією про 2 тис. 500 студентів. Наразі триває робота над укладанням бази даних на близько 4 тис. студентів філософського факультету (1848–1918) та студенток, які (починаючи з 1897 р.) отримали змогу вивчати природничі та гуманітарні науки¹¹.

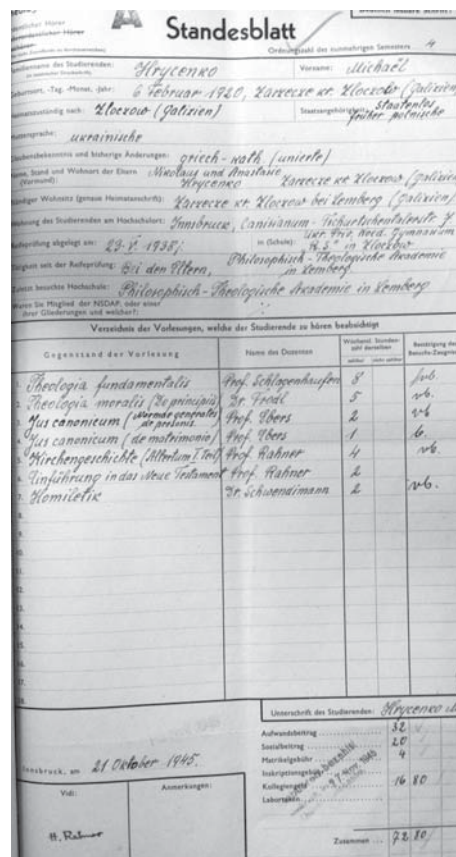
Ціла низка документів цієї архівної установи також вказує на переплетіння багатьох історичних фактів, які пов'язують Чернівецький та Інсбруцький університети спільною історією. Особові склади обох вишів, зокрема періоду до 1940 р., мали видатних професорів та ректорів, службова та наукова діяльність яких пов'язана як з Бу-

ковиною, так і з Тіролем. Так, відомий австрійський професор, викладач церковного права та австрійського цивільного судочинства Вальтер Гьорманн фон Гьорбах (1865–1946) з 1897 р. призначений екстраординарним професором, а у 1903/1904 навч. році обраний ректором Чернівецького університету; був згодом переведений до Інсбрука та у 1915/1916 навч. році став ректором університету¹².

Ернст Груза (1856–1909), відомий австрійський правознавець, професор та очільник кафедри римського права Чернівецького університету у 1906/1907 навч. році був обраний ректором Інсбруцького університету¹³.

Викладачами Чернівецького університету ставали також і вихованці Інсбруцької Alma Mater, зокрема Алоїс Гольдбахер, професор класичної філології, один із найкращих знавців латинської прози – випускник Інсбруцького університету, відомості про навчання якого зберігаються в матрикулах університетського архіву (1857–1860). Був професором першого викладацького складу Чернівецького університету (з 1875), у 1881/1882 навч. році – ректор Грацького, а у 1891/1892 навч. році – Віденського університетів¹⁴.

Цікавим є документ про розподіл “німецьких” професорів Чернівецького університету у вищі європейських країн. У роки Першої світової війни (1914–1918), коли Буковина та її крайова столиця Чернівці тричі були окуповані військами російської царської армії, діяльність Чернівецького університету була перервана. Міністерство освіти та віровизнань Австро-Угорщини у ці буремні часи продовжувало виявляти турботу про долю своїх підданих та разом із тим дбати про збереження наукового потенціалу держави. Було укладено список професорів філософського та юридичного факультетів Чернівецького університету, переважно німців за національністю, яким пропонувалося переведення на викладацьку роботу до інших університетів як Австро-Угорщини, так і країн

Облікова картка студента теологічного факультету Інсбруцького університету Михайла Гриценка (Michael Grycenko), уродженця м. Золочів (нині Львівської області) за 1944/1945 навч. рік.

Західної Європи. До списку були віднесені 8 професорів юридичного та 15 професорів філософського факультетів, серед яких видатні вчені: проф. римського права Євген Ерліх, проф. статистики та національної економіки фон Рошман, проф. санскриту Райхерт та ін.

В архівних університетських журналах обліку студентів та переліку навчальних предметів за 1945–1948 рр. зберігається чимало облікових карток студентів теологічного факультету – вихідців з Галичини, які емігрували до Інсбрука в роки Другої світової війни. Ці документи містять вичерпну біографічну інформацію про студента і можуть служити джерелом для дослідження “третьої хвилі” української еміграції, адже за даними українського вченого Федора Заставного, у Західній Німеччині та Австрії на початку 1946 р. мешкало 200 тис. українців, які не захотіли повертатися на Батьківщину. Цей вимушений процес сьогодні ми називаємо “третьою хвилею” (“другою політичною хвилею”) масового переселення української спільноти поза межі своєї рідної Вітчизни.

Тірольська університетська і крайова бібліотека (Die Universitäts- und Landesbibliothek für Tirol) – найбільша наукова бібліотека Західної Австрії та головний постачальник інформаційних послуг для всіх науковців, викладачів, дослідників та студентів Інсбруцького університету імені Леопольда і Франца та Медичного університету Інсбруку. Вона пропонує свій потужний літературний та інформаційний ресурс широкій громадськості, а також школам, коледжам та іншим навчально-освітнім закладам по всій країні.

Університетська бібліотека була заснована на підставі указу австрійської імператриці Марії Терезії від 22 травня 1745 р. як “Bibliotheca publica” (народна бібліотека), яка забезпечувала літературою не лише студентів та викладацький склад університету, а також була відкрита для громадськості. Антон Рошман, перший бібліотекар, доклав чимало зусиль для максимального наповнення бібліотеки літературою на початковому етапі її становлення. Тогочасний Інсбруцький університет був доволі слабо забезпечений підручниками та науковою літературою, тому Антон Рошман прийняв рішення щодо комплектування нової бібліотеки рукописними копіями фондів (манускриптів, книг тощо), які зберігалися в замку Амбрас та Інсбруцькому Гофбургу. Для цього їхню документальну спадщину необхідно було переписати. Урочисте відкриття бібліотеки відбулося 2 липня 1745 р.

У 1924 р. бібліотеку було переміщено з будівлі по вул. Університетській в новобудову на Іннрайн, в якій і сьогодні розташовується головний корпус бібліотеки. Разом із відкриттям будівельного факультету розпочався процес децентралізації бібліотечної установи, якому слідували інші фахові та факультетські бібліотеки. Закон “Про організацію університету” (1975) регламентував подальшу реорганізацію універ-

ситетської бібліотеки: вся існуюча в університеті література утворила загальний фонд університетської бібліотеки, спеціалізовані та факультетські бібліотеки склали відділення університетської бібліотеки. Таким чином, університетська бібліотека інтегрувала у свій склад більшу частину бібліотечних фондів. З 2007 р. внаслідок підписання угоди між федеральною землею Тіроль та університетом імені Леопольда і Франца бібліотека отримала назву “Тірольська університетська і крайова бібліотека”. Згідно з цією угодою та відповідно до наявних засобів федеральна земля Тіроль активно підтримує роль університетської бібліотеки, як державної бібліотеки. Як крайова бібліотека ця інституція зберігає, описує та опрацьовує літературу та інформацію з Тіролю та про Тіроль, підтримуючи і стимулюючи тим самим проведення дослідницьких робіт та освітньо-навчальних програм і заходів у регіоні. Бібліотека володіє на сьогодні найбільшою колекцією Тіролінезій (літератури про Тіроль) обсягом у 160 тис. томів.

Зараз бібліотека складається з 8 підрозділів, які розташовані у 5 корпусах у різних частинах Інсбрука:

– головний корпус бібліотеки, в якому розмістилися: адміністрація бібліотеки, головний відділ № 1 (здійснює науково-довідкову розробку фондів), головний відділ № 2 (забезпечує обслуговування відвідувачів), відділ з надання цифрового сервісу, відділ спеціальних колекцій (рідкісної книги), відділ електронних медіа;

– факультетська бібліотека для соціальних і економічних наук;

– медично-біологічна спеціалізована бібліотека;

– бібліотечний центр “Захід”;

– факультетська бібліотека з теології;

– спеціалізована бібліотека “Атріум” (зберігає літературу з класичних навчальних дисциплін та історії);

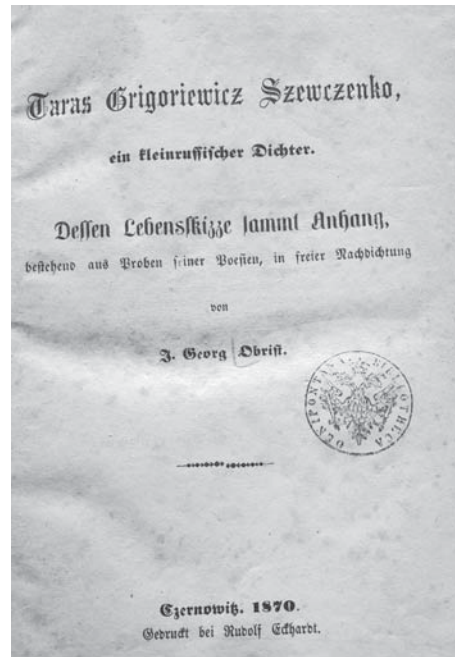
– бібліотечний центр для правознавчого факультету;

– спеціалізована бібліотека дослідницького інституту з лімнології*.

Станом на 31 грудня 2016 р. фонди Тірольської університетської і крайової бібліотеки налічують: 3 млн 534 тис. 321 книг, томів і брошюр, 21 тис. 960 ліцензованих електронних журналів та електронних газет, 31 тис. 173 електронних книги, 4 тис. 444 передплачених журналів і газет, 84 бази даних¹⁵. З опису випливає, що бібліотечні фонди містять як традиційні друковані засоби масової інформації (старі рукописи та стародруки, монографії, журнали та газети), так і електронні ресурси (електронні журнали, електронні газети та електронні книги).

Відділ спеціальних колекцій (рідкісної книги) опікується рукописними та друкованими фондами, створеними головним чином до

* Лімнологія (від грецького *limne* – озеро і ...логія) – наука про поверхневі водойми суходолу з уповільненим водообміном: озера, ставки, водоймища. Інша назва — озерознавство.

Титул видання Йоганна Георга Обріста
 “Тарас Григорович Шевченко,
 малоруський поет”
 (ескізи до біографії).

XIX ст., серед яких 1 тис. 67 рукописів та 2 тис. 122 інкунабули. Найдавніший рукопис – це Євангеліє близько 900 р., найвідоміший – рукопис збірника пісень Освальда фон Волькенштайна (1432).

Читальні зали бібліотеки, які обладнані у всіх її корпусах, обслуговують одночасно 1 тис. 462 дослідницьких або навчальних місця та 195 місць, обладнаних комп’ютерною технікою. Послугами бібліотеки можуть користуватися всі мешканці Тіролю, які досягли 16-річного віку, подали відповідну заявку в бібліотеку та отримали оформлений читацький квиток. Усі відвідувачі бібліотеки можуть користуватися замовленою літературою в читальній залі або позичати її для користування за межами бібліотеки. У випадку,

коли замовлення потребує видачі книг або періодики з іншого корпусу бібліотеки, впродовж дня вони доставляються автотранспортом у зручний для користувача корпус.

До послуг користувачів бібліотека пропонує сучасний довідковий апарат з можливістю здійснювати пошук інформації та робити замовлення. Так, у пошуковому порталі БібПошук (BibSearch) можна віднайти близько 90% друкованих та он-лайн видань бібліотеки, зокрема твори з електронних журналів та електронних книг із будь-яких спеціалізованих тем. Електронна бібліотека журналів містить всі ліцензовані електронні журнали, які перебувають у вільному доступі. База інформаційної системи надає можливість доступу до всіх баз даних бібліотеки. Цифрова бібліотека пропонує науковцям, студентам, зацікавленому широкому загалу доступ до оцифрованих фондів, а також до ресурсу, який вже був створений як цифровий. Цифровий іменний каталог містить близько 1,1 млн електронних карток на всі книги і журнали бібліотеки за 1500–1988 рр.¹⁶

Огляд джерельної бази Тірольської університетської та крайової бібліотеки вказує на те, що в її фондах зберігається чимало видань, пов’язаних з історією і культурою як України загалом, так і Буковини зокрема. Так, у головному корпусі бібліотеки зберігається унікальне видання – перша німецькомовна публікація про Т. Г. Шевченка, яка належить перу

Фрагмент адміністративної карти королівств Галичини і Лодомерії з великим герцогством Краківським та герцогствами Аушвіц, Затор та Буковина.
Уклад.: Карл Куммерер фон Куммерсберг (1855).

Йоганна Георга Обріста, під назвою “Тарас Григорович Шевченко, малоруський поет” (ескізи до біографії). Характерно, що видання вийшло друком у 1870 р. в Чернівцях, у типографії Рудольфа Екгардта¹⁷.

У цій же читальній залі можна ознайомитися з картографічними матеріалами XIX ст., на яких зафіксовано герцогство Буковина та план м. Чернівці. Загалом, опрацювання пошукового порталу БібПошук надає інформацію про наявність у бібліотеці понад 700 видань краєзнавчої літератури про Буковину.

Огляд архівних та бібліотечних зібрань Північного Тіролю за 4 основними інституціями – зберігачами історичних, культурних та національних надбань тірольців не лише розкриває інформацію про незліченні та неоціненні духовні скарби тірольців за понад тисячоліття народної історії, а й показує на багатьох прикладах, як тісно переплітається історія вихідців з Тіролю з історією буковинців та українців; заохочує до подальших досліджень з метою виявлення і документального підтвердження фактів перебування та діяльності наших краян у Тіролі як сегменту історико-культурної спадщини України за кордоном.

¹⁷ Haidacher Christoph. Jahresbericht 2016 Tiroler Landesarchiv/Herausgeber: Tiroler Landesarchiv, Mai 2017, Redaktion: Gertraud Zeindl. F. 5.

² Archivbestände des Tiroler Landesarchivs. URL: <https://www.tirol.gv.at/kunst-kultur/landesarchiv/archivbestaende/> (дата звернення: 29. 01. 2018).

³ Bubestinger Ingrid, Zeindl Gertraud. Zur Stadtgeschichte Innsbrucks, Innsbruck 2008. 6 f.

⁴ Innsbrucker Nachrichten vom 17. 3. 1929, № 66. 588 f.

⁵ *Hörtnagl Haans*. Ynnsprugg. Bürger-Bauten-Brauchturn, Innsbruck, 1932. 83 f.

⁶ Innsbrucker Nachrichten vom 17. 3. 1929, № 66, 588; vgl. Konrad Fischnaler, Innsbrucker Chronik mit Bildschmuck nach alten Originalen und Rekonstruktions-Zeichnungen (Wissenschafts- und Literatr-Chronik 3), Innsbruck 1930. 117 f.

⁷ Bubenstinger Ingrid, Zeindl Gertraud. Zur Geschichte Innsbrucks, Innsbruck 2008, 119 f.

⁸ *Georg Oberkoffler*. Geschichte und Bestände des Universitätsarchivs Innsbruck//Forschungen zur Innsbrucker Universitätsgeschichte, Innsbruck 1970, B. VIII. F. 7–8.

⁹ Ibid. F. 10–11.

¹⁰ Ibid. F. 27.

¹¹ *Goller Peter*. Universitätsarchiv der Universität Innsbruck, Innsbruck 2009. F. 29–32.

¹² *Grass Nikolaus*. “Hörmann von Hörbach, Walter” in: Neue Deutsche Biographie 9 (1972), S. 355 [Online-Version]. URL: <https://www.deutsche-biographie.de/pnd116932554.html#ndbcontent> (дата звернення: 29. 01. 2018).

¹³ Österreichisches Biographisches Lexikon und biographische Dokumentation Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften ©2003–2017. ISBN: 978-3-7001-3213-4, Bd. 2 (Lfg. 10, 1959). S. 441 URL: www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_H/Hruza_Ernst_1856_1909.xml (дата звернення: 29. 01. 2018).

¹⁴ Там само. (Lfg. 6, 1957). S. 21 URL: http://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_G/Goldbacher_Alois_1837_1924.xml (дата звернення: 29. 01. 2018).

¹⁵ Universitäts- und Landesbibliothek Tirol. URL: <https://www.uibk.ac.at/ulb/ueber-uns/> (дата звернення: 29. 01. 2018).

¹⁶ Universitäts- und Landesbibliothek Tirol/Literatursuche. URL: <https://www.uibk.ac.at/ulb/ueber-uns/https://www.uibk.ac.at/ulb/literatursuche/> (дата звернення: 29. 01. 2018).

¹⁷ *Obrist J. Georg*. Taras Grigoriewicz Schewczenko, ein kleinrussischer Dichter. Dessen Lebensskizze sammt Anhang, bestehend aus Proben seiner Poesien, in freier Nachdichtung, Czernowitz, 1870. F. 43.

An overview of the archives and library collections of Northern Tyrol had been done, namely of the National Archives of Tyrol, the Innsbruck Municipal Archives, the Archives of the Leopold and Franz Innsbruck University, the Tyrolean University and Territorial Library, which cover the history of Tyrol.

The overview aims to attract researchers' attention to the facts of the common history and the need to conduct research on the in-depth detection of foreign archival ucrainica in this European region.

Key words: the fond; document; special collection; Tyrol; Innsbruck; history.